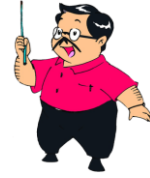

17 ปี ศาลปกครองกับการคุ้มครองสิทธิประชาชน !

โดย **ลุงเป็นธรรม**

สายด่วนศาลปกครอง 1355

ส่วนที่ 1 ศาลปกครอง ศาลความเป็นธรรม

โละ โละ โละ... นับเป็นโอกาสดี... ที่ต่อไปนี้ “**ลุงเป็นธรรม**” จะได้มาพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับคดีปกครองกับแฟนหนังสือพิมพ์เคลวินส์เป็นประจำทุกวันจันทร์ !! อย่าลืมพบกับลุงได้ที่... กับสาระความรู้ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชนและแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีที่มาจากคำพิพากษาของศาลปกครอง เพราะคำพิพากษาของศาลปกครองนั้น นอกจากจะเยียวยาทุกข์ร้อนของคู่กรณีแล้ว ยังวางหลักการปฏิบัติราชการที่ดีในการบริหารราชการแผ่นดินอีกด้วยครับ...

ที่สำคัญ... ต้องขอขอบคุณหนังสือพิมพ์เคลวินส์ไว้ ณ โอกาสนี้ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ลุงเป็นธรรมในการนำเรื่องราวที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับคดีปกครองมาเล่าสู่กันฟัง... เป็นความรู้ เป็นบทเรียน และเป็นอุทาหรณ์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและลดการกระทำที่ไม่ชอบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนในวงกว้างต่อไป

ฉบับแรกนี้... ลุงเป็นธรรมว่าเรามาทำความรู้จักกับ “ศาลปกครอง” ก่อนดีกว่าครับ ! ซึ่งนับแต่เปิดทำการในวันที่ 9 มีนาคม 2544 ถึงเวลานี้ก็ 17 ปี ย่างเข้าสู่ปีที่ 18 แล้ว โดยแนวคิดในการก่อตั้งศาลปกครองนั้นได้มียาวนานตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) และพัฒนามาตามลำดับจนกำเนิดเป็นศาลปกครองในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ในที่สุด !

ศาลปกครองไทยจัดตั้งขึ้น โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ฉบับ 2540 โดยมุ่งให้เป็นธรรมในการต่อสู้คดีระหว่างประชาชนกับรัฐและเพื่อแก้ไขปัญหาคาใจไม่เท่าเทียมกันของคู่กรณี เพราะเป็นเรื่องยากที่ประชาชนจะหาพยานหลักฐานมาสู้คดีกับรัฐซึ่งอยู่ในสถานะที่เหนือกว่าทั้งยังเป็นผู้ครอบครองข้อมูลต่าง ๆ อีกด้วย ศาลปกครองจึงใช้วิธีพิจารณาคดีที่มีลักษณะเฉพาะเรียกว่า “**ระบบไต่สวน**” ซึ่งเป็นระบบที่ตุลาการเจ้าของสำนวนสามารถแสวงหาข้อเท็จจริงในคดีได้เอง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่หนักแน่นเพียงพอแก่การวินิจฉัยคดี ประชาชนจึงไม่ต้องยากลำบากในการหาข้อมูลหรือพยานหลักฐานมาสู้คดีต่อศาลเช่นแต่ก่อน

นอกจากนี้ ในองค์คณะพิจารณาคดียังถ่วงดุลกันด้วย “**ตุลาการผู้แถลงคดี**” ซึ่งมีใช้ตุลาการในองค์คณะที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้น ๆ โดยตรง แต่เป็นตุลาการที่ได้รับมอบหมายให้พิจารณาคดีอย่างอิสระว่าตนจะตัดสินคดีอย่างไร ฉะนั้น คำแถลงการณ์ซึ่งก็คือความเห็นในการวินิจฉัยคดีของตุลาการผู้แถลงคดี จึงไม่ใช่คำพิพากษาและไม่มีผลใด ๆ ต่อคู่กรณี หากแต่มีผลและเป็นประโยชน์ต่อการวินิจฉัยคดีขององค์คณะผู้รับพิชิตชอบสำนวน ในแง่ของการวินิจฉัยคดีในความรับผิดชอบอย่างรอบคอบและมีเหตุผลที่หนักแน่น ยิ่งหากคำวินิจฉัยมีความแตกต่างจากที่ตุลาการผู้แถลงคดีแสดงความเห็นไว้ด้วยแล้ว องค์คณะก็จะต้องให้เหตุผลที่มีน้ำหนักยิ่งกว่า...

ในการทำหน้าที่ของศาลปกครองจึงมุ่งรักษาประโยชน์สาธารณะของรัฐหรือประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของประชาชน ที่ลุงเป็นธรรมกล่าวมานี้... นับว่าเป็นข้อดีของศาลปกครอง

ส่วนที่ 2 17 ปี ศาลปกครองกับการคุ้มครองสิทธิประชาชน !

ลุงต้องขอบอกก่อนว่า ศาลปกครองไม่ได้พิจารณาคดีพิพาทที่เป็นคดีแพ่งและคดีอาญา แต่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณา “คดีปกครอง” โดยเฉพาะ ซึ่งก็คือคดีที่มีคู่กรณีอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งเป็นรัฐ ไม่ว่าจะเป็นรัฐกับรัฐ หรือรัฐกับประชาชน และต้องเป็นข้อพิพาทที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้อำนาจทางปกครองเท่านั้น

ลักษณะของคดีปกครองถูกกำหนดไว้ในมาตรา 9 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ซึ่งสรุปง่าย ๆ ได้ว่า เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐในลักษณะกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาทิ การออกกฎ/ระเบียบ การมีคำสั่งลงโทษทางวินัย การออก/พักใช้/เพิกถอนใบอนุญาต หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยล่าช้าต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติ อาทิ ละเลยไม่ดำเนินการกับตลาดหรือสิ่งก่อสร้างที่ผิดกฎหมาย หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำละเมิดเอกชน/ประชาชน อาทิ คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตไม่ชอบจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกพักใช้ใบอนุญาต หรือเป็นความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดของรัฐ คือการที่รัฐกระทำการโดยชอบแต่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชน ซึ่งรัฐมีหน้าที่ต้องเยียวยาผู้ได้รับความเสียหาย เช่น การเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างทางหลวง ด่านซังน้ำหนัก หรือสะพานลอย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีกรณีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ศาลปกครองก็จะมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าวได้

สำหรับเขตอำนาจนั้น ศาลปกครองมี 2 ชั้นศาล คือศาลปกครองชั้นต้นกับศาลปกครองสูงสุด ศาลปกครองชั้นต้นขณะนี้มียุทธศาสตร์ 12 แห่ง คือศาลปกครองกลางและศาลปกครองในภูมิภาค (เชียงใหม่ สงขลา นครราชสีมา ขอนแก่น พิษณุโลก ระยอง นครศรีธรรมราช อุตรธานี อุบลราชธานี เพชรบุรี นครสวรรค์) ส่วนศาลปกครองสูงสุดมีเพียงแห่งเดียวตั้งอยู่ที่ถนนแจ้งวัฒนะ ในการพิจารณาคดีของศาลจะใช้รูปแบบองค์คณะโดยศาลปกครองชั้นต้นองค์คณะละ 3 ท่าน ศาลปกครองสูงสุดองค์คณะละ 5 ท่าน และจะมีพนักงานคดีปกครองเป็นผู้ช่วยตุลาการศาลปกครองในการดำเนินคดี ในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีไม่พอใจผลคำพิพากษาของศาลปกครองชั้นต้นต้องยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ถึงตรงนี้... หลายท่านอาจสนใจต่อว่า แล้วการกระทำที่มีลักษณะไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ศาลปกครองเข้าไปตรวจสอบนั้น มีลักษณะเช่นไร ซึ่งการกระทำโดยไม่ชอบที่ว่า ก็เช่น **ไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอนที่เป็นสาระสำคัญ เลือปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม สร้างภาระขั้นตอนโดยไม่จำเป็น รวมไปถึงการใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ**

ทั้งนี้ นับแต่เปิดทำการศาลปกครองจนถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 มีคดีเข้าสู่การพิจารณาทั้งสิ้นจำนวน 142,679 คดี พิจารณาแล้วเสร็จ จำนวน 119,574 คดี คิดเป็นร้อยละ 83.81 และมีคดีค้างจำนวน 23,105 คดี คิดเป็นร้อยละ 16.19 ของคดีที่รับเข้าสู่การพิจารณาในศาลปกครองทั้งหมด ตลอดระยะเวลา 17 ปีที่ผ่านมา... ศาลปกครองได้มีคำสั่ง/คำพิพากษาที่วินิจฉัยวางหลักกฎหมายปกครองและแนวทางการปฏิบัติราชการที่ดีจำนวนมาก และหลาย ๆ คดีก็เป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของสังคม เช่น คดีค่ออี้ มิมิ ฟ้องกรมอุทยานแห่งชาติฯ ขอให้ชดเชยค่าเสียหายจากการเผาทำลายสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของตน คดีกลุ่มผู้พิการฟ้องขอให้ กทม. จัดตั้งลิฟต์บนสถานีรถไฟฟ้า BTS คดีคุณป้าทุบรถฟ้อง กทม. ขอให้ดำเนินการกับตลาดที่ก่อสร้างโดยไม่ชอบ คดีกลุ่มผู้ชุมนุมฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจสลายการชุมนุมโดยมิชอบ และยังมีคดีที่น่าสนใจอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งลุงจะได้นำมาเล่าให้ฟังในโอกาสต่อ ๆ ไป พลัดไม่ได้เลยนะครับ !

ลูกก็เล่าอย่างเพลิดเพลินเล่าไปเล่ามา... เพิ่งเห็นว่าเนื้อที่ใกล้จะหมดแล้ว ที่จริงลูกก็เริ่มจะหมดแรงเพราะความแก่ชรา วันนี้เป็นเพียงออเดิร์ฟ คราวหน้าลูกจะมาเล่าคดีแบบที่ลงในเนื้อหาและรายละเอียด ส่วนจะเป็นเรื่องอะไรนั้นต้องขออุบไว้ก่อน รับรองไม่ตกเทรนเพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอย่างแน่นอนครับ !

แล้วพบกันใหม่จันทร์หน้า วันนี้ขอลาไปราไทเก็กก่อนนะ โสะ โสะ โสะ !!!

ส่วนที่ 3 ฟ้องคดีปกครอง ต้องอย่างไร ?

การฟ้องคดีต่อศาลปกครองนั้นไม่ยุ่งยาก และกฎหมายไม่บังคับให้ต้องมีทนายความ ทั้งยังไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล (ยกเว้นคดีที่มีทุนทรัพย์ในการฟ้องคดี เช่น คดีละเมิด คดีสัญญา) ผู้ฟ้องคดีสามารถฟ้องคดีด้วยตนเองหรือยื่นฟ้องคดีทางไปรษณีย์ลงทะเบียนก็ได้ ซึ่งมีหลายคดีที่ต่อสู้คดีกันทางไปรษณีย์โดยผู้ฟ้องคดีไม่ได้มาศาลเลย ส่วนคำฟ้องไม่ได้กำหนดรูปแบบตายตัวขอให้ใช้ถ้อยคำสุภาพและมีสาระสำคัญครบ 5 ข้อ ได้แก่ 1. ชื่อ ที่อยู่ผู้ฟ้อง 2. ชื่อหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3. การกระทำหรือข้อพิพาทที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี พร้อมหลักฐานเท่าที่มี 4. คำขอให้ศาลมีคำสั่งบังคับ (ตามมาตรา 72 พ.ร.บ. จัดตั้งศาลปกครองฯ) 5. ลงชื่อผู้ฟ้องคดี (หรือใบมอบอำนาจกรณีมอบให้ผู้อื่นฟ้องคดีแทน) และต้องจัดทำสำเนาคำฟ้องเท่ากับจำนวนผู้ถูกฟ้องคดี โดยก่อนจะฟ้องคดี...ศาลปกครองยังมีหน่วยงานให้คำปรึกษาแนะนำประจำทุกศาล หรือจะโทรปรึกษาเบื้องต้นที่สายด่วนศาลปกครอง 1355 ก็ได้ครับ !
